

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 12, jaargang 5, december 2005

Uitgave: 10 PBC's/PSO's. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Het is december 2005, inmiddels vier jaar na de komst van het Koepelconvenant: tijd voor een *terugblik* op weer een jaar bibliotheekvernieuwing.

En verder vernieuwingsnieuws van de laatste maand.

Voor 2006 wens ik u vast opnieuw leesplezier en voor wie het niet (altijd) met me eens is: schrijfplezier in plaats van mondeling of telefonisch ongenoegen aan derden. *Reacties zijn steeds welkom!*

Wim Keizer
13 december 2005

Opinie

Vier jaar Koepelconvenant: onzekerheid + onduidelijkheid

Deze maand bestaat het Koepelconvenant *vier jaar*. In de laatste Monitor van het procesbureau (kort samengevat in de Nieuwsbrief van oktober) staat zeer uitvoerig vermeld wat het ons heeft gebracht. Héél kort samengevat zei het procesbureau: *Er is veel bereikt, er is nog veel te doen*.

Over alle partijen wordt vervolgens het e.e.a. opgemerkt:

- de betrokkenheid van de **gemeenten** is te gering en te afwachtend;
- de rol van de **provincie** als regisseur zou meer profiel moeten krijgen;
- de rol van de **VOB** moet verhelderd worden;
- de rol van de **PBC's/PSO's** - die erg onzeker zijn over hun toekomst - moet verduidelijkt worden;
- de **basisbibliotheekvorming** gaat *in een aantal* gevallen moeizaam, door *een aantal* oorzaken, zoals: stadsbibliotheken zien geen meerwaarde in een fusie met kleine bibliotheken en kleine bibliotheken zijn bang verzwolgen te worden door een usurpator;

- het begrip **netwerkvorming** moet verduidelijkt worden;
- het **provinciale directeurenoverleg** (PDO) moet zich omvormen van een plaats waar min of meer vrijblijvend wordt overlegd tot een forum waar besluitvorming plaatsvindt en niet-vrijblijvende afspraken worden gemaakt over beleid en strategisch handelen.

Ik ga niet opnieuw in andere woorden vertellen wat er allemaal al over gezegd is, maar voeg er in de lijn van m'n beschouwingen van twee jaar geleden en vorig jaar een paar dingen aan toe.

Bibliotheken: gaat 't goed of slecht?

Gaat het goed of slecht met de openbare bibliotheken in Nederland, of iets er tussenin? In november werd er in een gezelschap van zeven PBC/PSO-directeuren uitvoerig over dit onderwerp gepraat. Afhankelijk van de aard van de betrokken persoon (meer optimistisch of meer pessimistisch) en de verwachtingen ten aanzien van de werkelijke *effecten* van bibliotheekwerk op samenleving en individu, kwamen er verschillende geluiden. Een aantal directeuren vindt het een goede zaak dat het bibliotheekwerk hoog op de politieke agenda staat. Daarbij rees dan wel weer de vraag hoe lang dit nog het geval zal zijn en of het niet een *hoofdpijndossier* kan worden door het trage verloop van de inhoudelijke vernieuwing. Ook werd vastgesteld dat bibliotheekwerk inhoudelijk alle kanten op schiet. Heel positief werd gevonden dat bibliotheekwerk steeds vaker een aantrekkelijke partner voor samenwerking wordt. Voor bibliotheekwerk in *een breder perspectief*, als *onderdeel van een groter programma*, ziet men vele mogelijkheden en kansen.

Maar: een deel van het gezelschap vindt dat het informatiegedrag in de samenleving zodanig veranderd is dat een herbezinning op de rol van de bibliotheek absoluut noodzakelijk is. Dit deel ziet nu vooral veel

leuke *ideetjes*, maar heel weinig *fundamentele herbezinning*. Daarbij komt dat de *professionals*, de bibliothecarissen, het laten afweten en eigenlijk in de vernieuwingsdiscussie geen rol spelen. Dit deel vindt ook dat klantgericht leuke dingen doen *funest* is voor de bibliotheek, als we vergeten zijn waar de subsidie voor bedoeld is. De bibliotheek moet een *betweterige, bedillerige instelling* zijn die beter dan de mensen zelf kan zien wat mensen nodig hebben. Wat is anders de rechtvaardiging van de subsidie? De kerntaak zou moeten zijn: *opwekken van de lust om kennis te verwerven*.

In het afgelopen jaar heb ik eigenlijk maar van twee personen uit het vak wat dieper gravende artikelen gezien waarin een poging wordt gedaan tot echte herbezinning op bibliotheekwerk:

- **Hans Veen** in de *Informatie Professional* van april (samengevat in de Nieuwsbrief van maart/april).
- **Chris Wiersma** in *Bibliotheek* van 8 juli (samengevat in Nieuwsbrief van juni/juli/augustus).
- En door een buitenstaander: **Maarten Asscher** in reactie op een concept *position paper* van de VOB (Nieuwsbrief van mei).
- Over de *vertrouwenscrisis* tussen overheid en burgers in relatie tot de schriftcultuur was **Wim van Dinten** in *Binnenlands Bestuur* van 13 mei de moeite van het lezen waard (samengevat in Nieuwsbrief juni/juli/augustus).

Staart kan niet hond laten kwispelen

Nieuw in 2005 is dat ik bij bibliotheekdirecteuren steeds vaker openlijk uitgesproken irritaties over de bibliotheekvernieuwing beluister. Die irritaties hebben een *princiële* achtergrond en een *praktische* achtergrond.

De *princiële* is dat het rijk (met in zijn spoor de VOB) en de provincies zich er veel meer dan tot nu toe het geval lijkt bewust van moeten zijn dat bibliotheekwerk *primair* tot stand komt vanuit de relatie tussen bibliotheek en gemeente. De gemeente is verreweg de belangrijkste bekostiger. Daar heeft het Koepelconvenant geen verandering in aangebracht. Wat rijk en provincie doen is *aanvullend*. Bij die aanvullende positie past volgens directeuren een toon van bescheidenheid, in het besef dat *de staart niet de hond kan laten kwispelen*, om het zo

maar eens uit te drukken (met dank aan Sebastian Haffner in zijn biografie over Churchill).

De praktische kant is dat er door onvoldoende afstemming van rijk (procesbureau), provincies en gemeenten (aangespoord door een VNG die uitstraalt dat de OCW-middelen zonder meer voor de gemeenten zijn) een opeenstapeling van bureaucratische procedures ontstaat. Zeker geen stimulans voor bibliotheken om mee te doen aan basisbibliotheekvorming.

Grotere doelmatigheid: vergeet 't maar

Twee jaar geleden signaleerde ik dat het Koepelconvenant *vergaande doelmatigheid* wil, maar dat de hele operatie van BB-vorming dreigt uit te lopen op veel te kleine bibliotheekclusters, waardoor voor bij een PBC aangesloten bibliotheken *geen* sprake is van schaalvergroting, maar van *schaalverkleining*. Dus, geheel los van de inzet van de provinciale subsidie, *kostenvermeerdering* in plaats van kostenverlaging. Ik constateer na vier jaar dat dit onverkort geldt. Mijn leermeester in het bibliotheekvak, Hans Mozes, directeur van de PBC Noord-Holland (1974-1990), vond dat het Engelse *county library* systeem vanuit doelmatigheidsdenken en idealisme voor Nederland een zeer goed voorbeeld was: alle bibliotheken met een werkgebied tot 100.000 inwoners aansluiten bij de PBC. Ik denk dat hij helemaal gelijk had, maar ook dat het in een tijd van financiële overvloed (ondanks geklaag over bezuinigingen) vrijwel overal een onhaalbaar idee is. Zowel gemeenten als bibliotheekdirecteuren hechten aan hun autonomie ("cultureel ondernemerschap"). En die autonomie mag geld kosten. Er zijn 4 soorten bibliotheken:

1. kost weinig, biedt weinig;
2. kost veel, biedt veel;
3. kost veel, biedt weinig;
4. kost weinig, biedt veel.

PBC's/PSO's zien graag de 4^e soort, maar autonomie leidt eerder tot 2 en in het slechtste geval tot 3.

Bibliotheekclustering ("basisbibliotheekvorming") is, zonder dat er een fatsoenlijke definitie van basisbibliotheek bestaat, doel op zichzelf geworden. Er zijn momenteel nog maar 6 bibliotheken (of hechte provinciale netwerken) die met meer dan 400.000 inwoners een behoorlijke schaalgrootte hebben en met een beetje goede wil kunnen

er daar nog 3 met meer dan 200.000 inwoners worden bijgeteld. De rest van wat zich BB noemt is klein (en vindt zichzelf vaak fijn, soms - op onderdelen - niet eens ten onrechte. Maar wat kost het? En hoeveel "fusiewinst" maakt zo'n kleine BB eigenlijk?).

Toekomst PBC's/PSO's ongewis

Ik zie de toekomst voor de meeste PBC's/PSO's somber in, zolang autonomiestreven het wint van doelmatigheidsbesef. De veelheid aan interim-directeuren bij PBC's is een teken aan de wand. De uitzonderingen zijn de PBC's in provincies waar doelbewust niet aan bovengemeentelijke basisbibliotheekvorming wordt gedaan: Groningen, Drenthe en Overijssel. Daar neemt de PBC een stevige positie in het netwerk in. De Monitor noemt dat het *cohesiemodel*. Het alternatief (waar ik somber over ben) is het *marktmodel*. De meeste PBC's/PSO's hebben daar niet de bedrijfscultuur voor, want er werken veel "cohesiemensen" die de bibliotheken niet zien als klanten maar als collega's. Maar de betrokken provincies hebben zich door OCW en procesbureau (niet gecorrigeerd door de VOB) laten meeslepen in "BB-vorming", terwijl grote delen van hun werkgebied net zo plattelandelijk zijn als in Groningen, Drenthe of Overijssel. Ze zullen de financiële gevolgen nog gaan merken, zolang er niet echt grote basisbibliotheken - waarin de PSO-taken zouden kunnen worden geïncorporeerd - in de plaats komen van de nu *in staat van ontbinding* verkerende PBC-netwerken (die overigens nog steeds wettelijk verplicht zijn!). Daar komt bij: veel provincies willen dat de PSO gelijke tarieven hanteert voor grote en kleine bibliotheken. Waar de structurele provinciale subsidie niet groter wordt, betekent dit dat de spoeling dunner wordt (de provincies geven hun bijzondere verantwoordelijkheid voor "het platteland" - of "30-min-gemeenten" - op). En: een aantal provincies wil de subsidie niet meer ingezet hebben op reguliere (zogenaamde lokale) taken, maar op innovatieve (netwerk)taken. Zolang BB'en klein zijn, hebben ze echter juist behoefte aan lage PSO-tarieven voor de reguliere taken.

Overigens leren de ervaringen van bibliotheken die al langer met twee bekostigende gemeenten te maken hebben dat bekostiging van één bibliotheek door meerdere gemeenten permanent spanningen oplevert. Het beste zou zijn dat de gemeenten de basisbibliotheek volgen in

fusie, maar dat is slechts in een aantal gevallen aan de orde (en uiteraard om andere, meeromvattende redenen dan het bibliotheekbeleid).

Directeurenoverleg goed alternatief?

Kunnen nieuwe provinciale netwerken (provinciaal directeurenoverleg, PDO) van BB'en een goed alternatief vormen voor de oude PBC-netwerken en daarmee de te kleine schaal van veel BB'en compenseren? Misschien, maar streven naar niet-vrijblijvendheid (collectiviteit) en hang naar autonomie (individualiteit) blijven lastig te verenigen grootheden. En de BB-vorming heeft de hang naar autonomie (die onder "PBC-bibliotheken" niet erg groot was) alleen maar versterkt. *Small is beautiful, big is powerful, only the combination is successful*. De kunst is die combinatie te creëren.

Er zijn thans drie hoofdmodellen voor de verhouding tussen provincies, het Provinciaal Directeurenoverleg en de PSO:

1. Structurele provinciale subsidie + OCW- vernieuwingsgelden (via provincie) gaan naar PSO; Directeurenoverleg (PDO) adviseert (*o.a. Overijssel*);
2. Structurele provinciale subsidie gaat naar PSO; Directeurenoverleg adviseert. OCW-vernieuwingsgeld (via provincie) gaat voor een groot deel voor projecten naar Directeurenoverleg; Directeurenoverleg *kan* de PSO inschakelen (*Gelderland, Noord- en Zuid-Holland*);
3. Structurele provinciale subsidie + OCW- vernieuwingsgelden (via provincie) gaan naar Directeurenoverleg; Directeurenoverleg *kan* de PSO inschakelen (*ontwikkeling in Utrecht en Noord-Brabant*).

Daarnaast zijn er nog:

- het Groningse model: PBC gefuseerd met de backoffice van de grootste stadsbibliotheek tot Biblionet; alle bibliotheekpersoneelsleden in de hele provincie in dienst Biblionet;
- Het Friese model: de BB-directeuren vormen het bestuur van de PSO (coöperatie).

Drie spanningsvelden

Vorig jaar schetste ik drie spanningsvelden:

- Overheden: Centraal versus decentraal;
- PSO's: marktorganisaties versus taakorganisaties;
- Bibliotheekvak: weinig heel goed doen

versus veel half doen.

Die spanningsvelden zijn het afgelopen jaar onverminderd aanwezig gebleven. Van het eerste is alleen al de discussie over de wenselijkheid of onwenselijkheid van hernieuwde bibliotheekwetgeving het bewijs, plus natuurlijk het getouwtrek tussen VNG en IPO over de OCW-vernieuwingsmiddelen, met als treurig resultaat de Innovatie-Stimulans (10% van de oorspronkelijke provinciale marsroutegelden), waardoor provinciale netwerkvorming – toch ook een met de mond beleden doel van het Koepelconvenant – weer minder (financiële) kans heeft gekregen.

Wat het tweede betreft, de PSO's, vrees ik, dat PBC's die eigenlijk graag taakorganisatie willen zijn door de BB-vorming (en dus versterking van autonomiestreven) ongewild in een marktmodel terecht komen. Tegelijk zie ik dat PBC's die in feite in hun provincie taakorganisatie zijn heel goed marktgericht bezig kunnen zijn (ook vleugels uitslaand buiten de provinciegrens). Maar de vraag is wel of dit laatste voor het totaal van het Nederlandse bibliotheekwerk wenselijk is. Het lijkt me voor onder druk staande PBC's/PSO's beter om samen te werken en/of taken te verdelen dan elkaar te beconcurreren, zelfs als er aantoonbaar sprake is van "eerlijke concurrentie" (d.w.z.: zonder provinciale subsidie, ook niet in het verborgene door te weinig overheadkosten toe te delen aan de betrokken diensten of producten).

Over het derde spanningsveld is in het begin van dit artikel al iets gezegd: de keus lijkt meer te gaan in de richting van *leukigheidjes* (met het veel publiciteit trekkende fenomeen *strandbibliotheek* als illustratief voorbeeld) dan in de richting van een *fundamentele herbezinning* (voor politici die herkozen willen worden natuurlijk wel *héél* erg saai).

Vernieuwing of vernieling?

Het ministerie van OCW lokt in de kranten veel opiniebijdragen uit. Dan gaat het vooral om Onderwijsvernieuwing, Omroepvernieuwing en recentelijk ook Museumvernieuwing, met de bezorgde vraag of het uiteindelijke effect niet is: cultuurvernieting in plaats van vernieuwing. De Bibliotheekvernieuwing blijft in de publiciteit ver achter, maar de vraag die ook hier gesteld kan worden is: zit er een bepaald patroon achter van zichzelf overschattende ambtenaren en

bewindslieden die denken op ruime afstand te kunnen blijven werken aan *de maakbare samenleving*? Dit tot ongenoegen van mensen die dag in dag uit op de werkvloer inhoudelijk met hun vak bezig zijn en geen verbeteringen voor hun klanten constateren van wat toch vooral veel structuurgedoe is. Is het waar dat de bibliotheek *een verwijt* krijgt over wat bij uitstek *haar bestaansreden* is (Asscher)?

Het wordt tijd dat het bibliotheekvak zelf het initiatief neemt in plaats van achter het Koepelconvenant (een stuk vol vage compromissen, dus een bron van getouwtrek om gelden) aan te blijven lopen. De vraag is echter of hierin van de in een spagaat verkerende bibliothekenvereniging VOB nog veel nieuws verwacht kan worden. Die zit met gouden koorden vast aan OCW (begroting 2006: € 8,28 miljoen bijdragen van OCW en € 4,32 miljoen bijdragen van haar leden, bestaande uit € 890.000 aan contributie en € 3,43 miljoen aan omslag Bibliotheek.nl). Dus financieel gezien 2 x zo veel invloed van OCW dan van haar leden.

Bibliotheken zitten *niet* met gouden koorden vast aan OCW, maar aan hun gemeenten. De VNG zit vast aan het Koepelconvenant, maar de gemeenten zitten niet erg vast aan de VNG. En *daardoor* blijft het aanmodderen: de keus tussen meer wetgeving en veel meer rijks gelden (echte centralisatie) of géén bemoeienis en géén geld van het rijk (echte decentralisatie) wordt niet gemaakt.

Wat betekent dit gemodder voor de bibliotheken? Ach, Google en andere bedrijven gaat gewoon verder met het digitaliseren van boeken. Bibliotheken blijven bestaan, maar zeer waarschijnlijk *in een breder perspectief, als onderdeel van een groter programma*. Meer marginaal dus dan nu het geval is. Mensen wandelen altijd nog met wandelstokken, varen in boten met zeilen en rijden in koetsjes met een paard ervoor, naast auto's met PK's erin. Het nieuwe heeft nog nooit het oude helemaal verdrongen. Mensen zullen dus ook boeken blijven lezen en naar de bibliotheek(-hoek van het cultureel centrum of de ideeënwinkel) blijven gaan. Bibliotheken of bibliotheekhoeken zullen in enigerlei vorm nog bestaan als het Koepelconvenant al lang is verdwenen!

WK

Laurens stopt als stichting en gaat op in VOB (R&D-poot)

Na de Stichting Laurenzo houdt nu ook het expertisecentrum Stichting Laurens op te bestaan. Laurens gaat op in de VOB, als Research & Development-poot van Bibliotheek.nl en als vormgever van de nieuwe VOB-afdeling Bibliotheekvernieuwing.

Buitenboordmotor

Jos Debeij, managing consultant van Laurens, meldt erover:

"Als Laurens hebben we ons - in de korte tijd dat we bestaan - voortdurend de vraag gesteld waar we voor zijn en wat we wel en niet moeten doen. Laurens is geen doel op zich, maar een hulpmiddel voor de sector: een buitenboordmotor, zoals Jan Ewout van der Putten dat mooi weet te zeggen, die extra stuwkracht aan de branche moet geven in een tijd dat dat nodig is. We hebben steeds naar onze rol en positie gekeken, zeker in het licht van de snel veranderende omgeving. Tegelijk hebben we samen met heel veel partners in de branche veelal branche-opdrachten opgepakt en uitgevoerd. [AI@din](#), landelijk lenen, virtuele bibliotheek-pas, virtuele mediatheek, Gids, de aquabrowser, het basispakket content, het bedrijfsplan Bibliotheek.nl zijn allemaal samen met het veld en met deskundige externe adviseurs opgepakt en gerealiseerd.

Snel en effectief

Daarnaast hebben we in het land steeds meer opdrachten gekregen en uitgevoerd. Snel en effectief realiseren van ICT-projecten als motto en de opdracht om zonder subsidie op basis van opdrachten zelf de kosten terug te verdienen. Vanuit een kleine basis beweeglijk zijn en heel snel en flexibel anticiperen op vragen om hulp. Daarbij kunnen putten uit een netwerk van mensen uit en om de branche om de opdrachten effectief te kunnen realiseren.

Begin

Toen we begonnen waren NBD en Biblion nog niet gefuseerd, was er nog geen of nauwelijks een procesbureau bibliotheekvernieuwing, waren de basisbibliotheekvorming en de PSO-omvorming nog niet echt gestart, bestond Bibliotheek.nl nog niet en lagen er grote landelijke subsidieprojecten-programma's (NAP, [cultuur@kennisnet](#) en

later ook ESF) die gefixt moesten worden. Daar zijn we tot op heden niet zonder succes mee bezig geweest. Heel wat opdrachten in vier jaar met een kosten-dekkende bedrijfsvoering. Met heel wat tevreden opdrachtgevers, een reeks aan resultaten en geen slechte naam in de branche.

Veranderingen

Inmiddels is heel wat veranderd op de bovengenoemde onderdelen, is de digitale bibliotheek inhoudelijk vrij ver ontwikkeld, inclusief op onderdelen de bijbehorende netwerkgorganisatie op landelijk en provinciaal niveau, is de organisatie van Bibliotheek.nl op landelijk niveau vrij ver ingericht, hebben PSO's forse stappen gezet in hun omvorming, etc.

Twee mogelijke wegen

De vraag hoe we verder moeten gaan in die veranderende omgeving leverde twee mogelijke wegen op:

- Laurens gaat meer op eigen benen, los van de Vereniging - waar we nu dichtbij zitten en nog steeds veel voor werken - en meer hulp bieden in het land (de praktijk is dat we steeds meer opdrachten krijgen van bibliotheken in het land).
- Laurens wordt een onderdeel van de Vereniging: R&D-poot van Bibliotheek.nl en een uitvoeringsafdeling (snel en effectief realiseren) Bibliotheekvernieuwing van de Vereniging.

Op pad van PSO's

Bij de eerste optie gaan we ons - relatief - meer op het pad van de PSO's en de adviesbureaus begeven. Bij voorkeur in samenwerking, maar als de vraag er is dus ook ongetwijfeld af en toe op de tenen staand van die partijen. En de vraag is of we dat moeten willen. We denken van niet. Ook al zouden we het bedrijfseconomisch vast heel redelijk doen.

Onderdeel branchevereniging

Bij de tweede optie zorg je dat Laurens (en de werkwijze in netwerkverband) onderdeel wordt van de branchevereniging, en werkt met de spelregels die bij de Vereniging horen. De buitenboordkracht toevoegen aan de boot zelf: sneller en wendbaarder maken in het (nieuwe - vernieuwende) netwerkverband. Hulp bieden als dat binnen het

netwerk (even) niet voor handen is. Steeds weer combinaties maken van mensen van de Vereniging en mensen uit de branche die samen de klus klaren en zorgen dat het resultaat op het geëigende niveau zijn plek krijgt (en geborgd wordt...).

De tweede optie hebben we uitgewerkt, om per 2006 onderdeel van de Vereniging te worden: R&D-functie bij Bibliotheek.nl en het vorm geven aan een afdeling Bibliotheek-vernieuwing", aldus Jos Debeij.

Laurenzo voldeed niet aan WOB-verwachtingen

"Laurenzo heeft niet aan de verwachtingen voldaan". Dat zegt het bestuur van de Werkgeversvereniging Openbare Bibliotheken (WOB) in een voorstel aan de leden om akkoord te gaan met het besluit van de Stichting Laurenzo om Laurenzo formeel op te heffen. Het expertisecentrum Laurenzo moest het merendeel van de deelprojecten van het EQUAL-project begeleiden en eigen inkomsten (met een eigen positie) verwerven in de bibliotheek-branche. Het WOB-bestuur zegt van begin af aan niet enthousiast geweest te zijn over Laurenzo als zelfstandig rechtspersoon (een initiatief van de VOB), maar toch maar meegedaan te hebben.

Conclusies

Als conclusies meldt het bestuur:

- Voor het welslagen van het EQUAL-project is achteraf de oprichting niet noodzakelijk of van bijzonder nut geweest;
- De werkkraft en deskundigheid van de bij het EQUAL-project betrokken medewerkers hadden ook zonder constructie van een stichting Laurenzo kunnen zijn benut;
- De gevreesde onduidelijkheid over beleids- en verantwoordingslijnen in de sector is helaas ontstaan, ondanks tevoren gemaakte afspraken.
- De activiteiten van Laurenzo zijn in de praktijk al geruime geleden gestopt, c.q. elders ondergebracht (*n.l. bij Laurens - wk*).
- De les valt voor de toekomst te trekken dat de gekozen opzet van Laurenzo in de praktijk in alle aspecten niet heeft gewerkt.

Nieuwe stichting voor ondersteuning BB'en Utrecht

Per 1 januari 2006 wordt in de provincie Utrecht een nieuwe stichting voor de ondersteuning van basisbibliotheken opgericht. Dit is de uitkomst van verder beraad in de SUB (zie ook Nieuwsbrief van oktober).

Deze nieuwe organisatie gaat de ICT-dienstverlening aan de Utrechtse bibliotheken opbouwen, implementeren en exploiteren. De stichting krijgt de beschikking over provinciale subsidie.

Overdracht taken

In de loop van 2006 draagt de PBC de taken die in het nieuwe stelstel *levensvatbaar* zijn over aan de nieuwe stichting. Hiervoor wordt een aantal businesscases uitgewerkt; in ieder geval: transport, facilitering product-ontwikkeling en ondersteuning bedrijfsvoering. De stichting beschikt de eerste tijd niet over eigen bedrijfsmiddelen. Deze worden ingeleend van de Gemeentebibliotheek Utrecht (GBU) en de PBC. De PBC zal verdwijnen. De taken die niet levensvatbaar zijn worden beëindigd voor de opheffing.

Directeur/bestuurder en RvT

De directeur/bestuurder van de PBC vervult dezelfde functie voor de nieuwe stichting. De Raad van Toezicht wordt als volgt samengesteld:

- 2 leden van de SUB;
- 1 bestuurder van een regiobibliotheek, op voordracht van de SUB;
- 1 lid op voordracht van de provincie;
- 1 lid op voordracht van de Raad van Toezicht van de PBC.

Ton van Vlimmeren weg als directeur GBU

Ton van Vlimmeren, directeur van de Gemeentebibliotheek Utrecht (GBU), VOB-bestuurslid en lid van de landelijke Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing heeft per 1 december het bibliotheekwerk verlaten. Sinds 1 december geeft hij leiding geven aan het Ontwikkelingsbedrijf van de Gemeente Utrecht. "Dat is met Vastgoedmanagement, Grondexploitatie en Planontwikkeling een

heel andere tak van sport dan de bibliotheken", aldus Ton.

"Mijn opdracht is deze dienst te reorganiseren en samen met de collega van de dienst Stadsontwikkeling onderdelen van de diensten samen te voegen tot een nieuwe dienst Stedelijke Ontwikkeling. Dat veranderingsproces spreekt me aan. Dat moet met een jaar of twee, drie wel gebeurd zijn, zodat ik dan weer naar iets anders kan uitkijken", zo meldt Ton van Vlimmeren.

Samenwerking drie zuidoostelijke PSO's

De PBC's/PSO's van Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, respectievelijk Biblioservice, Cubiss en Bibliotheekhuis, hebben het voornemen samen te gaan werken.

Er is een concept-intentieverklaring die naar verwachting begin volgend jaar getekend zal worden.

Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken: vooral ICT

De nieuwe Flevolandse PSO, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) geheten, zal het grootste deel van de provinciale subsidie (zijnde € 692.000) besteden aan het ICT-netwerk (incl. beheer) van de bibliotheekvestigingen van alle Flevolandse bibliotheken.

Dat meldt de heer Oeds Westerhof (BMC), in opdracht van de provincie belast met de oprichting. "Naast ICT zal het SFB netwerken onderhouden op het gebied van media- en titelbeheer, bibliothecaire diensten en landelijke bibliotheekdiensten (Bibliotheek.nl). Tenslotte zal het SFB het fysieke transport verzorgen tussen de bibliotheekvestigingen", aldus de heer Westerhof

Overeenkomsten

"Het is de bedoeling dat er dienstverlenings-overeenkomsten worden gesloten tussen de beide basisbibliotheken-in-oprichting (Almere en de overige 5: Noordoostpolder, Urk, Lelystad, Dronten en Zeewolde - wk) en het SFB. De contracten liggen in concept bij de bibliotheken die deze basisbibliotheken gaan vormen. De oude SSBF was een stichting waarvan het bestuur werd gevormd door de

bibliotheken die er in participeerden. Het nieuwe SFB heeft een directeur-bestuurder en een Raad van Toezicht die onafhankelijk zijn. In de oude situatie verzorgden de individuele bibliotheken de diensten die het SSBF aanbod aan alle bibliotheken. In de nieuwe situatie verzorgt het SFB de diensten (of koopt die in) en biedt deze aan aan de basisbibliotheken", zegt Westerhof.

Kostenberekeningen Richtlijn, voor "BB'en" met 45.000, 100.000 en 150.000 inwoners

Het Procesbureau heeft in november laten berekenen wat de kosten zijn van "basisbibliotheken" in gemeenten met 45.000 (één vestiging), 100.000 (drie vestigingen) en 150.000 inwoners (vijf vestigingen), als voldaan wordt aan de Richtlijn.

Die bibliotheken kosten (exclusief huisvesting en kosten uitvoeren speerpunten van gemeentelijk beleid):

- 45.000 inwoners: € 1.385.000;
- 100.000 inwoners: € 2.915.000;
- 150.000 inwoners: € 4.250.000.

Gespecificeerd:

45.000 inwoners:

Funcities	Personeels-kosten	Materiële kosten	Totaal
Kennis en informatie	345.000	155.000	500.000
Ontwikkeling en educatie	50.000	65.000	115.000
Kunst en cultuur	180.000	125.000	305.000
Lezen en literatuur	35.000	50.000	85.000
Ontmoeting en debat	20.000	15.000	35.000
Ondersteuning en ontwikkeling	235.000	110.000	345.000
Totaal	865.000	520.000	1.385.000

100.000 inwoners:

Funcies	Personeels- kosten	Materiële kosten	Totaal
Kennis en informatie	735.000	335.000	1.070.000
Ontwikkeling en educatie	100.000	140.000	240.000
Kunst en cultuur	380.000	255.000	635.000
Lezen en literatuur	70.000	100.000	170.000
Ontmoeting en debat	45.000	30.000	75.000
Ondersteuning en ontwikkeling	505.000	220.000	725.000
Totaal	1.835.000	1.080.000	2.915.000

150.000 inwoners:

Funcies	Personeels- kosten	Materiële kosten	Totaal
Kennis en informatie	1.060.000	490.000	1.550.000
Ontwikkeling en educatie	145.000	205.000	350.000
Kunst en cultuur	555.000	375.000	930.000
Lezen en literatuur	105.000	150.000	255.000
Ontmoeting en debat	60.000	45.000	105.000
Ondersteuning en ontwikkeling	730.000	330.000	1.060.000
Totaal	2.655.000	1.595.000	4.250.000

Bij de berekeningen horen toelichtingen en nuanceringen.

Zie: <http://www.bibliotheekvernieuwing.nl>

VOB-leden nemen voorstel certificering aan

De leden van de VOB hebben 8 december met grote meerderheid ingestemd met het bijgestelde bestuursvoorstel inzake de concept-certificeringsnormen, inclusief de bijlage over de procedure (de toetsings-systematiek).

Op basis hiervan gaat de VOB nu het gesprek met de VNG aan, omdat het de bedoeling is dat deze normen de zegen van de VNG krijgen. In de handreiking bij de vernieuwingsagenda wordt ervan uitgegaan dat de certificeringsnormen financieel samenvallen met het instapniveau.

Geen uitstel

Een voorstel tot uitstel van Adriaan van Geest (OB Haarlemmermeer), gesteund door o.a. Den Helder, Zaanstad, Amstelveen, Den Bosch en Leiden, haalde het niet. Dit groepje pleitte voor uitstel omdat er geen berekeningen bij de onderdelen van de normen zijn gemaakt (en het dus niet bewezen is dat de normen met het instapniveau bekostigd kunnen worden). De grote meerderheid vond echter de normen na de bijstelling sinds de junivergadering goed of acceptabel als onderhandelingsstuk voor de VNG.

Getallen

Getallen die er in staan zijn:

- 3% van de brutoloonsum wordt besteed aan in plannen vastgelegde opleiding en ontwikkeling (inclusief kapitalisering in tijd);
- Een vestiging moet minimaal 15 uur per week open zijn en een servicepunt 4 uur per week;
- Minimaal 5% (inclusief kapitalisering in tijd) van de exploitatie wordt besteed aan innovatie;
- De fysieke collectie wordt jaarlijks met minimaal 10% vervangen.

Ook al werd het voorstel aangenomen, toch vonden leden het wel wenselijk dat er, net als voor de Richtlijn gedaan is, landelijk berekeningen worden gemaakt.

Voor de tekst van de normen, zie:

<http://www.debibliotheken.nl/content.jsp?objectid=4837>

VOB-jaarplan: VOB moet opnieuw haar plaats zoeken

De VOB is van plan zich meer rechtstreeks bezig te houden met het bibliotheekbeleid van provincies, gemeenten en provinciaal directeurenoverleg (PDO). Dat staat te lezen

in het in de ledenvergadering van 8 december aangenomen Jaarplan 2006. Op pagina 5 staat dat "langzamerhand het beeld duidelijk wordt dat bibliotheken steeds minder als stand-alone-organisaties gaan werken, maar hun kracht zoeken in netwerkvorming. De krachten van bibliotheken worden gebundeld in lokale, provinciale en zelfs interprovinciale samenwerkingsverbanden".

Gelaagde opbouw; nieuwe plaats

En verder: "Het bibliotheekwerk werkt dus duidelijk toe naar een gelaagde opbouw. In het nieuwe landschap van gelaagdheid moet de Vereniging opnieuw haar plaats zoeken. Essentieel is de samenhang in het stelsel, omdat dat bijdraagt aan de kracht van het stelsel. De Vereniging heeft een belangrijke taak in het vormgeven van het landelijke netwerk. Dat zal gebaseerd moeten worden op de provinciale netwerken, het PDO. Daar worden op inhoudelijk niveau en beleidsniveau de provinciale lijnen uitgezet en daar moet de Vereniging ook aansluiting zoeken als partner om op haar beurt te halen en te brengen".

Rechtstreeks

Op pagina 6 staat: "In het verleden heeft de Vereniging zich nooit rechtstreeks gericht op de lagere overheden, dat was het terrein van de lokale en regionale bibliotheek-organisaties. Echter, het proces van bibliotheekvernieuwing maakt het nodig om overheden meer bewust te maken van het belang van een actieve bibliotheekpolitiek. Het gaat dan vooral om het benadrukken van de maatschappelijke betekenis van de bibliotheek. Meer dan voorheen zal dit vanuit de Vereniging vragen om een andere inzet en andere instrumenten".

Nieuwe afdeling

Vervolgens wordt dan op pagina 7 een nieuwe afdeling Bibliotheekvernieuwing aangekondigd, onder leiding van een functionaris die daarvoor wordt vrijgesteld. "Intensievere samenwerking met het Procesbureau en betere coördinatie en afstemming zouden ook moeten leiden tot minder inzet van externe bureaus". Ook wordt de komst van een onderdeel Research & Development bij de afdeling Bibliotheek.nl aangekondigd, "die zich niet alleen in technische, maar ook in beleidsmatige zin richt op het bibliotheekwerk van

de toekomst". Zoals Jan Ewout van der Putten 8 december tussen neus en lippen door aankondigde, wordt die R&D-poot gevormd door het op te heffen Expertise-centrum Laurens. (zie apart bericht hierover).

Hecht netwerk

Ook op pagina 7: "De Vereniging wil in 2006 een hecht netwerk opbouwen met de provinciale laag van het PDO (Provinciaal Directeurenoverleg). Het gaat met name om de secretarissen die elkaar dienen te informeren en op de hoogte te houden om wederzijds van elkaars kennis en kunde te kunnen profiteren. Daarnaast zal de Vereniging, d.w.z. de directeur, de directie-secretaris of een beleidsmedewerker, op eigen verzoek of op uitnodiging, regelmatig het PDO bezoeken met wederzijdse informatie-uitwisseling en advisering als doel".

Intensivering

En op pagina 16 staat dan o.a. dat de contacten met de provinciale coördinatoren en met het PDO worden geïntensiveerd.

Commentaar:

De VOB wil opnieuw haar plaats zoeken, in aansluiting op de provinciale netwerken. Dat is mooi en verstandig van de VOB. De VOB gaat ook de contacten met de provinciale coördinatoren intensiveren. (Dat zijn de provinciale ambtenaren). Hiermee geeft de VOB toe dat die contacten er al zijn. Intensivering is ook heel mooi, maar nog mooier en eleganter zou het zijn als de VOB het PDO van tevoren laat weten dat dergelijke contacten bestaan en wat de inhoud van die contacten is, zodat het PDO niet van zijn provinciale coördinator hoeft te horen wat de VOB van iets vindt.

Overname taken

In de Monitor kondigt het Procesbureau aan dat de VOB naar zijn mening in 2007 functies van de Stuurgroep en het Procesbureau moet overnemen. "In 2007 moet zij dat kunnen. Dat vergt heel veel. (In politiek-bestuurlijk opzicht wil de staatssecretaris de landelijke steunfuncties gaan inperken, maar de VOB heeft een bijzondere positie gekregen. Toch is het niet geheel uitgesloten dat een deel van haar functies naar de provinciale steunorganisaties gaat)", meldde ik in de Nieuwsbrief van oktober als citaat uit een bijlage (Gesprek met het Procesbureau)

in het Monitor-stuk "De Stuurgroep Bibliotheken in het vernieuwingsproces" (pag. 44 en 45). Het lijkt er op dat de VOB zich met de nieuwe afdeling Bibliotheek-vernieuwing en de R&D-poot bij Bibliotheek.nl klaar maakt voor haar nieuwe rol.

En verder: taken van de VOB naar de PSO's? Geen nieuwe discussie, daar is in het verleden al vaker over gesproken. Het CMG-rapport "Decentralisatie steunfuncties, evaluatie van de decentralisatie van de landelijke steunfuncties naar het provinciale niveau" uit 1993 zit nog in m'n archief. De conclusies was dat de decentralisatie geslaagd was. *Maar dat was voor het digitale tijdperk.*

WK

SOOB en BOZH al paar jaar aan de slag met projecten

De Stichting Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB) en de Stichting Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) - het PDO in NH en ZH - hebben een hele reeks projecten uitgevoerd of op stapel staan, met financiering uit OCW-gelden (en andere provinciale projectgelden).

Afgelopen jaar kwamen in Noord-Holland de tweejarige projecten A@din en Kwaliteitszorg klaar. Al@din gold ook voor Zuid-Holland. Er is nu in NH en ZH een dekkend netwerk van Al@din-teams. Wat kwaliteitszorg betreft werden er in Noord-Holland onderzoeken gedaan en positiebepalingen uitgevoerd en werd een start gemaakt met verbeterplannen.

Stand Noord-Holland

In Noord-Holland is de stand van de projecten tot nu toe:

Afgerond in **2004** de projecten:

- Breedband voor de bibliotheken die geen gebruik maken van het automatiserings-systeem van ProBiblio (€ 92.930);
- OBIP+ (€ 184.700);
- Kwaliteitszorg 1^e jaar (€ 102.000);
- Al@din 1^e jaar, samen met BOZH (€ 93.000).

In **2005** de projecten:

- Kwaliteitszorg 2^e jaar (€ 111.300);

- Al@din 2^e jaar, samen met BOZH (€ 94.000);
- Provinciaal plan Bibliotheek.nl, samen met BOZH (€ 6.430);
- Opleidingen (€ 220.000).

Aangevraagd en zeer waarschijnlijk te realiseren in **2006**:

- *Van start met de digitale bibliotheek*, op basis Provinciaal plan Bibliotheek.nl, samen met BOZH (€ 334.800 incidenteel en € 175.498 structureel).

Stand Zuid-Holland

In Zuid-Holland is de stand:

Afgerond in **2004** het project:

- Al@din 1^e jaar, samen met de SOOB (€ 217.500).

In **2005** de projecten:

- Al@din 2^e jaar, samen met de SOOB (€ 217.500: in ZH zat ook vraag-beantwoording door de 2 grote stadsbibliotheken erin. In NH is dat een taak van de door de provincie gesubsidieerde WSF-bibliotheken);
- Provinciaal plan Bibliotheek.nl, samen met de SOOB (€ 6.430);
- Opleidingen (€ 170.000).

Aangevraagd en zeer waarschijnlijk te realiseren in **2006**:

- *Van start met de digitale bibliotheek*, op basis Provinciaal plan Bibliotheek.nl, samen met de SOOB (€ 327.600 incidenteel en € 211.020 structureel).

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 10 organisaties: Biblionet Groningen, Bibliotheekservice Fryslân, PBC Drenthe, Overijsselse Bibliotheekdienst, Biblioservice Gelderland, PBC Utrecht, ProBiblio (PSO voor Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (v/h PBC Noord-Brabant) en Bibliotheekhuis Limburg.

De relatie tussen deze 10 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred". De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken. Opinies zijn maar opinies. Die mag u aanvechten. **Graag zelfs**. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie *in het openbaar*.
WK